

УДК 37.091.267/.321:373.5.016

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11\(57\)-656-670](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11(57)-656-670)

**Коберник Олександр Миколайович** доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0001-5734-8540>

**Бірук Наталія Петрівна** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0003-3013-2015>

## СУЧАСНИЙ УРОК ТЕХНОЛОГІЙ : КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЦІЛІ ТА СТРУКТУРА

**Анотація.** У статті узагальнено й обґрунтовано теорію і методику проведення сучасного уроку технологій в контексті компетентісного та особистісно діяльнісного підходу. Стверджується, що серед усього розмаїття форм навчальних занять основне місце займає урок – головний модуль освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти. Тому проблема вдосконалення уроку є вічною, завжди актуальною, оскільки вимоги до його якості постійно зростають. Особливо загострюється потреба в його перебудові в тих ситуаціях, коли змінюються цілі навчання, а відповідно до них – зміст і методичне забезпечення. А початок ХХІ століття характеризується модернізацією змісту загальної середньої освіти учнів відповідно до Концепції Нова українська школа та Державного стандарту базової загальної середньої освіти, що ґрунтуються на засадах особистісно зорієнтованого, компетентісного і діяльнісного підходів, які спонукають до зміни акцентів у методиці проведення уроків технологій.

З'ясовано й узагальнено основні підходи до визначення поняття «урок та сучасний урок», які потрактовано як заняття, на якому вчитель уміло використовує всі можливості для особистісного зростання учнів, набуття ними ключових компетентностей; середовище суб'єкт-суб'єктної та полісуб'єктної взаємодії, в основі якої – співпраця, співтворчість учителя з учнями, набуття ними не лише пізнавального, а й соціального досвіду.

Доведено, що сучасний урок – це і урок, на якому присутній демократичний стиль спілкування, де діти вчаться здобувати знання, а не отримувати готові, де навчають не стільки словом, скільки організованою справою, де створені умови для розвитку ініціативності, самостійності та набуття ще в шкільному віці досвіду вирішення проблем, реалізації власних можливостей як в освітній, так і в практичній діяльності.

Обґрунтовуються типи та структура, а також розкривається методика поетапного планування і проведення сучасного уроку технологій.

**Ключові слова:** урок, сучасний урок технологій, компетентнісний підхід, особистісно діяльнісний підхід, цілі уроку, традиційні та інноваційні типи уроків, структура уроку технологій.

**Kobernyk Oleksandr Mykolajovych** Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of departments of professional and pedagogical, special education, andragogy and management, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0001-5734-8540>.

**Biruk Nataliia Petrivna** Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.), Docent of departments of professional and pedagogical, special education, andragogy and management, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0003-3013-2015>

## MODERN TECHNOLOGY LESSON: COMPETENCY-BASED GOALS AND STRUCTURE

**Abstract.** The article summarizes and substantiates the theory and methodology of conducting a modern technology lesson in the context of a competency-based and personality-activity approach. It is asserted that among the wide variety of forms of educational activities, the lesson occupies the central place – it is the main module of the educational process in general secondary education institutions. Therefore, the issue of improving the lesson is timeless and constantly relevant, since the requirements for its quality are continually increasing. The need for its restructuring becomes particularly acute when the goals of education change and, accordingly, the content and methodological support must also be adjusted. The beginning of the 21st century is characterized by the modernization of the content of general secondary education in accordance with the Concept of the New Ukrainian School and the State Standard of Basic Secondary Education, which are based on the principles of personality-oriented, competency-based, and activity approaches. These principles encourage a shift in the methodology of conducting technology lessons.

The main approaches to defining the concepts of “lesson” and “modern lesson” have been identified and summarized. They are interpreted as a form of educational activity in which the teacher skillfully uses all available opportunities for students’ personal growth and the acquisition of key competencies; as an environment of subject–subject and polysubject interaction, based on cooperation and co-creation between teacher and students, enabling them to gain not only cognitive but also social experience.

It is proven that a modern lesson is characterized by a democratic style of communication, where students learn to acquire knowledge rather than simply receive

it ready-made; where teaching occurs not only through words but through well-organized practical activities; where conditions are created for the development of initiative, independence, and the acquisition of problem-solving experience and self-realization – both in educational and practical contexts — already during school years.

The article substantiates the types and structure of modern lessons and reveals the methodology for the step-by-step planning and implementation of technology lessons.

**Keywords:** lesson, modern technology lesson, competency-based approach, personality-activity approach, lesson objectives, traditional and innovative types of lessons, structure of a technology lesson.

**Постановка проблеми.** Реалізація компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів в навчанні технологій здобувачів середньої освіти передбачає не лише оновлення змісту даної освітньої галузі, добір ефективних методів, прийомів, засобів навчання, а й пошук раціональних форм організації навчально-трудової діяльності. Компетентнісно орієнтовані форми навчальних занять передбачають постійну активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу, тобто колективне, групове навчання у співпраці, де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують із приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють.

На вимогу часу в практиці шкільного навчання стали поширеними інтерактивні технології, які охоплюють різні форми кооперативного та колективногрупового навчання, зокрема: робота в парах, малих групах, ротаційні трійки, карусель, акваріум, мікрофон, мозковий штурм тощо.

Однак серед усього розмаїття форм навчальних занять основне місце займає урок – головний модуль навчального процесу. Тому проблема вдосконалення уроку є вічною, завжди актуальною, оскільки вимоги до його якості постійно зростають. Особливо загострюється потреба в його перебудові в тих ситуаціях, коли змінюються цілі навчання, а відповідно до них – зміст і методичне забезпечення. А початок XXI століття характеризується модернізацією змісту загальної середньої освіти учнів відповідно до Концепції Нової української школи та Державного стандарту базової загальної середньої освіти, що ґрунтуються на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів, які спонукають до зміни акцентів у методиці проведення уроків технологій.

У Державному стандарті базової загальної середньої освіти зазначається, що метою технологічної освітньої галузі є реалізація творчого потенціалу учня, формування критичного та технічного мислення, готовності до зміни навколишнього природного середовища без заподіяння йому шкоди засобами сучасних технологій і дизайну, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Традиційно у вітчизняній дидактиці та методиці навчання технологій значна увага дослідників зверталася на розкриття сутності уроку як провідної форми навчання в школі, визначення його типів, структури та визначення шляхів удосконалення. Серед відомих українських науковців варто назвати Ю. Мальваного, О. Пометун, В. Онищука, І. Підласого, О. Савченко та інших.

Для методики навчання технологій (трудового навчання) актуальними є напрацювання І. Андросук, Н. Котелянець, В. Павленко, М. Пелагейченка, В. Сидоренка, А. Терещука, В. Туташинського, Д. Тхоржевського та ін.

У цих наукових розвідках розглядаються загальні питання класифікації уроків відповідно до дидактичної мети, обґрунтовуються структури різних типів уроку та шляхи їх удосконалення в контексті реалізації провідних ідей Концепції Нової української школи, однак поза увагою дослідників залишається теорія і методика проведення уроків технологій на основі компетентнісно орієнтованих цілей.

**Мета** статті полягає в обґрунтуванні теорії та методики проведення сучасних уроків технологій на засадах компетентнісного й особистісно діяльнісного підходу.

**Виклад основного матеріалу.** Що вкладають у сутність уроку сучасні вчені? Звернемося до думки вітчизняних дидактів, які пропонують визначення поняття «урок». Її узагальнений аналіз свідчить, що найбільш вдало поняття «урок» трактується відомим вітчизняним дидактом В. Онищуком, який стверджує, що урок – це така організаційна форма навчання, за якої вчитель упродовж точно визначеного часу керує колективною пізнавальною діяльністю постійної групи учнів (класу) з урахуванням особливостей кожного з них, використовуючи засоби і методи роботи, які створюють сприятливі умови для того, щоб усі учні оволодівали основами навчального предмета безпосередньо в ході заняття, а також для виховання і розвитку пізнавальних здібностей і духовних сил школярів [7, с.34].

Визначення поняття «сучасний урок» у педагогічній літературі останніх років зробив Ю. Мальований, на думку якого – це насамперед урок, на якому вчитель уміло використовує всі можливості для розвитку особистості учня й активного розумового зростання, глибокого й осмисленого засвоєння знань, для формування її моральних основ [5, с.56].

Зробимо спробу визначити, яким має бути сучасний урок технологій в умовах реалізації компетентнісного підходу. Насамперед, спрямованим на формування в учнів ключових компетентностей, а саме: вільне володіння державною мовою, математична компетентність, компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, інноваційність, екологічна та інформаційно-комунікативна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність в процесі вивчення технологічної освітньої галузі.

Крім того, сучасний урок – це середовище суб'єкт-суб'єктної та полісуб'єктної взаємодії, в основі якої – співпраця, співтворчість учителя з учнями, набуття ними не лише пізнавального, а й соціального досвіду. А це передбачає зміни у визначенні цілей уроку, у його структурі, в організації навчальної взаємодії учнів, доборі методів, прийомів, засобів навчання технологій.

Урок підпорядковується всім дидактичним закономірностям, у ньому, як у цілісному відрізку процесу навчання, взаємодіють усі його компоненти – мета, зміст, засоби, методи, форми організації, результат тощо.

Сутність і призначення уроку в процесі навчання технологій як цілісної системи передбачає, таким чином, партнерську взаємодію суб'єктів навчального процесу – учителя й учнів. Адже для сучасного етапу модернізації і розвитку загальної середньої освіти характерним є перехід від суб'єкт-об'єктної моделі взаємодії до суб'єкт-суб'єктної. Таке розуміння навчальної взаємодії (викладання – учіння) передбачає, що діяльність учителя й учнів будується на гуманістичних, особистісно орієнтованих засадах, виховання і навчання кожної дитини здійснюється на основі розвитку її природних здібностей; забезпечує розвиток кожної дитячої особистості, формування її ключових компетентностей.

З огляду на це відбувається переосмислення суті поняття «урок». Основною характеристикою якості сучасного уроку є домінування суб'єктності учня. Тому сучасний урок – це середовище суб'єкт-суб'єктної та полісуб'єктної взаємодії, в основі якої – співпраця, співтворчість учителя з учнями; набуття ними не лише пізнавального, а й життєвого досвіду; урахування впливу предметного й інформаційного середовища. Сучасний урок – це і урок, на якому присутній демократичний стиль спілкування, де діти вчаться здобувати знання, а не отримувати готові, де навчають не стільки словом, скільки організованою справою, де створені умови для розвитку ініціативності, самостійності та набуття ще в шкільному віці досвіду вирішення проблем, реалізації власних можливостей як в освітній, так і в практичній діяльності.

Вивчення сутності та структури уроку дає підстави для висновку, що урок є складним педагогічним об'єктом. Як і будь-які складні об'єкти, уроки можуть бути розділені на типи за різними ознаками. Цим пояснюється існування різних класифікацій уроків, залежно від того, які ознаки беруться за основу. Тому вчені пропонували і пропонують ті чи інші варіанти типів уроків.

Для теорії і практики навчання технологій найбільш вдалою є класифікація, в основі якої лежить дидактична (навчальна) мета і місце уроку в загальній системі уроків, а саме такі типи: 1) урок засвоєння нових знань; 2) урок формування вмінь і навичок; 3) урок комплексного застосування знань, умінь і навичок; 4) урок узагальнення і систематизації знань; 5) урок перевірки, оцінки і корекції знань, умінь і навичок; 6) комбінований урок.

На основі такої класифікації можна простежити ознаки системи уроків: 1) цілеспрямованість на засвоєння кінцевих результатів навчання; 2) наступність між уроками; 3) відповідність послідовності й змісту уроків логіці засвоєння

даного матеріалу; 4) неперервність оволодіння знаннями, вміннями, навичками та іншими компетентностями; 5) рівномірність розподілу в межах системи уроків трудових завдань (проектів) різного цільового призначення, засобів навчання, видів мотиваційного і розвивального стимулювання.

На сьогодні в деяких джерелах інформації з'явилися й інші класифікації типів уроку в залежності від використаної освітньої технології: 1. Урок за технологією особистісно зорієнтованого навчання. 2. Компетентнісно орієнтований урок. 3. Урок за технологією розвивального навчання. 4. Урок за технологією проектного навчання. 5. Урок за технологією інтенсивного навчання. 6. Біоадекватний урок. 7. Урок за технологією інтерактивного навчання.

Зазначимо, що такі визначення типів уроку як «особистісно зорієнтований» і «компетентнісний», на які ми натрапляємо у пресі, з нашого погляду, є неправомірним. Доцільно вважати компетентнісний підхід теоретичною і методичною основою проведення сучасного уроку з усіх предметів, що орієнтує вчителя на результативно-діяльнісну освіту.

Дехто пропонує й такі типи уроків: формування компетентностей, розвитку компетентностей, перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей, корекції основних компетентностей, комбінований. Тобто процес визначення типів уроків продовжується, але наскільки він є вдалим і доцільним, покаже тільки практика.

Урок як складна дидактична система має структуру (побудову). В поняття «структура уроку» вкладається три ознаки: склад (з яких елементів або етапів складається урок), послідовність (в якій послідовності ці елементи входять в заняття), зв'язок (як вони між собою пов'язані).

Характер елементів структури визначається тими цілями, які постійно слід вирішувати на уроках певного типу, щоб успішно, найбільш раціональним шляхом їх досягти. Характер послідовності цих дидактичних цілей залежить від логіки і закономірності того навчального процесу, який здійснюється на уроках певного типу. Цілком зрозуміло, що логіка засвоєння знань однакова для всіх предметів і відрізняється від логіки засвоєння вмінь і навичок, їх застосування. У зв'язку з цим кожний тип уроку повинен мати свою, властиву тільки йому, структуру.

Найбільш мобільною в структурі кожного типу уроку є внутрішня структура кожного етапу, яка має бути гнучкою, динамічною, зумовленою такими факторами, як мета, зміст, методи і прийоми навчання, рівень навчальних досягнень учнів, їх вік тощо.

Тому урок не можна розглядати як статичну дидактичну форму, раз і назавжди задану. Це складна діалектична система, якій притаманні всі закони діалектики. На уроці відбувається безперервний рух від незнання до знання, від знання неповного до більш повного. В цьому русі постійно виникають суперечності, які потрібно розв'язувати. У зв'язку з цим для уроків технологій характерна багатоваріантність структури уроків.

Наприклад, урок засвоєння нових знань має таку структуру: 1) актуалізація опорних знань і досвіду учнів; 2) повідомлення теми, мети і завдань уроку, мотивація навчально-трудової діяльності учнів; 3) вивчення нового матеріалу; 4) первинне закріплення, 5) підбиття підсумків.

Урок формування практичних умінь і навичок передбачає наступну послідовність його проведення: 1) повідомлення теми, мети і завдань уроку, мотивація навчально-трудової діяльності учнів; 2) актуалізація опорних знань і досвіду учнів; 3) практична робота; 4) підбиття підсумків.

Для формування умінь творчо застосовувати знання, уміння та навички у комплексі, що дуже важливо під час розробки проєктів, виділяються уроки застосування знань, умінь і навичок. Такий тип уроків також характерний і під час виконання різних лабораторно-практичних робіт.

Урок узагальнення й систематизації має основну дидактичну мету – приведення засвоєних учнями понять у струнку систему, що передбачає розкриття й засвоєння зв'язків і відносин між її елементами. Кінцевим результатом засвоєння таких систем знань є свідоме оволодіння основними теоріями і провідними ідеями навчального предмета, основами відповідної галузі науки.

Комбінований тип уроку є найбільш поширеним. Він має дві або декілька рівнозначних освітніх цілей, тому його структура може бути різною залежно від того, які типи уроків і їх структурні елементи поєднуються.

Комбінований урок найчастіше будується за такою схемою: 1) актуалізація опорних знань і життєвого досвіду учнів; 2) повідомлення теми, мети і завдань уроку, мотивація навчально-трудової діяльності учнів; 3) вивчення нового матеріалу; 4) первинне закріплення; 5) практична робота; 6) підбиття підсумків.

Варто зазначити, що назви і послідовність деяких етапів уроку можуть змінюватися. До того ж у одних випадках така структура буде оптимальною, а в інших повна послідовність усіх етапів буде недоречною.

Не зосереджуючись на структурі традиційних типів уроків, зосередимо свою увагу на структурі сучасного уроку, в основу якого покладено компетентнісний підхід. На думку О. Пометун структура такого уроку включає: вступну частину, яка передбачає: актуалізацію опорних знань і досвіду учнів, мотивацію навчально-трудової діяльності учнів, повідомлення теми та очікуваних результатів (до 10 % часу уроку); основна частина: конструювання учнями знань, умінь, ставлень і смислів (до 75 % часу уроку); підсумкова частина: узагальнення засвоєного, рефлексія ходу та результатів уроку (до 15 % часу уроку) [19, с.27].

Отже, напишемо уявний план-конспект уроку технологій, розробленого на засадах компетентнісного підходу.

### **Вступна частина.**

*Актуалізація опорних знань і досвіду учнів (перевірка раніше вивченого матеріалу).* У дужках нами пропонуються інші доречні назви даного етапу.

З першої хвилини уроку важливо включити учнів в активну навчальну діяльність. Якщо урок розпочати енергійно, по-діловому, то ця діловитість збережеться до кінця заняття.

Вибір прийомів залежить від поставленої мети для цієї частини уроку. Це може бути повторення і закріплення знань, навичок і вмінь. На уроках з технологій на цьому етапі вчителі нерідко проводять технологічні диктанти, розв'язують кросворди тощо. Здебільшого на початку уроку перевіряють виконані проєкти, графічні і практичні роботи.

Перевірка раніше вивченого матеріалу має поєднуватись з актуалізацією (відтворенням, оживленням в пам'яті) опорних знань, навичок і вмінь. З цією метою після перевірки домашнього завдання або безпосередньо перед вивченням нового матеріалу вчитель ставить перед класом ряд запитань за матеріалом, який вивчався раніше і повинен стати опорою для засвоєння нових понять. Наприклад, перед вивченням такого конструкційного матеріалу як фанера, ДВП та ДСП, учні пригадують будову деревини, породи деревини тощо. Ці знання учитель уточнює, поглиблює, виправляє і на їх основі підводить учнів до глибокого осмислення суті даних конструкційних матеріалів.

*Мотивація навчально-трудової діяльності учнів (Мотиваційний етап).*

Під мотивом учіння, як ми вже згадували, розуміють внутрішні імпульси, які спонукають учнів до активної навчально-трудової діяльності, спрямованої на засвоєння і успішне застосування знань, навичок і вмінь. Під мотивацією розуміють застосування різних способів і засобів формування в учнів позитивних мотивів і через них – позитивного ставлення до навчання.

Структурними компонентами мотиваційного етапу є: забезпечення емоційної готовності до уроку; формування позитивних мотивів (соціальних, пізнавальних, професійно-ціннісних). Мотивація чітко пов'язана з темою уроку, вона психологічно готує учнів до сприйняття, налаштовує їх на вирішення певних проблем.

З цією метою можуть бути використані такі прийоми: повідомлення учням практичної, теоретичної чи соціальної значущості виучуваного матеріалу, створення проблемної ситуації, створення ситуації успіху, встановлення учнями далеких і близьких перспектив у навчанні. Але найбільше значення має інтерес до знань і до процесу їх набуття. Найкращим засобом формування в учнів інтересу є правильна організація навчального процесу, яка передбачає широке залучення учнів до активної участі в оволодінні предметними і ключовими компетентностями.

На цьому етапі провідними видами робіт можуть бути: кольоровий настрій, обмін побажаннями, незакінчене речення, асоціювання, передбачення тощо.

*Повідомлення теми, мети і плану уроку. (Етап цілевизначення і планування).*

Тему уроку вчитель повідомляє на початку заняття або під час переходу до вивчення нового матеріалу. Якщо основний метод навчання на уроці – розповідь,

доцільно повідомити його план. Як правило, записується на дошці. Тема уроку має відповідати змісту навчальної програми, адже програма є документом, який підлягає виконанню.

Розглянемо більш детально методику визначення і формулювання мети і цілей уроку в умовах компетентнісного підходу. Адже реалізація змісту сучасних модельних програм з технологій вимагає посилення його цілеспрямованості, взаємоузгодженого визначення мети і результату спільної діяльності вчителя і учнів. Компетентнісний підхід вимагає прогнозування очікуваних результатів навчання. Тому з методичної точки зору ефективність сучасного уроку слід визначати саме у контексті взаємозв'язку мети і результатів навчання.

Що ж є метою уроку? Дидактичною метою називають усвідомлене передбачення бажаного результату навчальної діяльності, який може бути досягнутий за певний час у процесі спільної діяльності вчителя та учнів, і зумовлює пошук засобів і шляхів його досягнення. Ким цей результат повинен бути досягнутий – вчителем чи учнем? На кого має бути спрямована ця діяльність? Для кого слід визначати освітню мету? Питання на перший погляд здається елементарним: звичайно, весь процес навчання спрямований на оволодіння учнями певного кола знань, вмінь, навичок та інших компетентностей, тому, навчальна мета і повинна визначати результат, якого повинні досягнути учні.

Тому ключовими словами у меті уроку мають бути: набуття знань та практичного досвіду.. оволодіння здатністю виконувати.., оволодіння знаннями, вміннями і навичками ..., узагальнення і систематизація практичного досвіду... тощо

Необхідно прагнути до формулювання чіткої, зрозумілої, реальної, вимірюваної навчальної мети уроку як очікуваного результату. Тому замість розпливчастої цільової установки треба визначити у меті очікувані результати навчання, що є обов'язковою і важливою процедурою, оскільки без неї ефективне застосування тієї чи іншої моделі навчання (форми, методів, технологій, засобів тощо) і оцінювання якості освіти неможливе. А очікувані результати навчання визначені Державним стандартом.

Окремо слід спинитись на формулюванні виховної та розвивальної складових мети уроку. У загальному вигляді в процесі навчання освітні, виховні та розвивальні цілі мають знаходитися в нерозривній єдності. Вони відображають цілісність уроку.

У визначенні виховної і розвивальної мети конкретного уроку вчитель, з одного боку, керується загальними вимогами до виховання і розвитку школярів з урахуванням тих змін, які нині відбуваються, а з другого – використовує можливості змісту матеріалу й навчальної мети конкретного уроку, орієнтується на наступність і перспективність у вихованні особистостей, які в цьому віці є найбільш сприйнятливими до педагогічних впливів.

До кожного уроку формулюються виховні цілі, що передбачають, який крок у формуванні тих чи інших якостей особистості буде зроблено на даному занятті. Вони визначаються так, щоб повноцінно використовувати можливості змісту навчального матеріалу або організації поведінки школярів для їх виховання.

Під час підготовки до уроку вчитель має чітко визначати, на формування яких якостей буде спрямована основна увага, формулювати виховні цілі, ретельно продумувати засоби, методи та прийоми їх вирішення. Не варто забувати, що цілеспрямоване виховання школярів триватиме багато років. Тому треба ставити конкретні виховні завдання і намагатися розв'язати їх саме на даному уроці. Зокрема, не варто писати мету у вигляді: «виховати» чи «сформулювати». Педагогічно правильніші такі формулювання: «пробуджувати почуття...», «сприяти вихованню...», «закріплювати прагнення...», «заохочувати до праці...», «сприяти формуванню ціннісного ставлення до праці». Зміни в якостях особистості дитини відбуваються дуже повільно. Тому, формуючи їх, необхідно багато разів повертатися до однієї й тієї самої мети.

Розвивальні цілі уроків також мають визначатися відповідно до можливостей дітей і конкретного навчального матеріалу. Однак вони мають бути спрямовані на цілісний розвиток особистості учня. Розвиток людини, становлення її особистості – цілісний процес, в якому взаємозалежні різні його сторони: фізичні, інтелектуальні, соціальні, духовні.

Так, фізичний розвиток особистості характеризується міцністю його організму, оптимальним функціонуванням нервової, мускульної й інших систем, динамікою фізичної сили, швидкості, точності, спритності, гнучкості. Він виявляється в гарному здоров'ї, стійкості організму, здатності до фізичного навантаження, у керуванні людиною своїм тілом, прагненні підтримувати статус фізичною культурою, фізичною працею, а також у задоволенні від мускульної активності.

Важливими елементами інтелектуального розвитку учня є системність знань, загальні і спеціальні здібності, пам'ять, мислення, уява, інтелектуальні вміння: аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, встановлювати головне, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією.

Соціальний розвиток характеризується культурою мовлення, взаємин тощо.

Духовний розвиток відображає систему ціннісних орієнтацій, готовність і здатність проявляти милосердя, справедливість, щедрість, доброту, творчість і т.д.

Етап цілевизначення і планування передбачає не тільки визначення разом з учнями мети уроку, а і формулювання цілей власної спланованої роботи, передбачення очікуваних результатів. Тут основними видами робіт є: виокремлення у загальному переліку особистісно значущих цілей, доповнення загаль-

ного переліку власними цілями, обговорення цілей із сусідом по парті, в групі, класі, ознайомлення з планом роботи, запропонованим учителем, самостійне планування роботи, узгодження плану роботи із сусідом по парті, у групі, класі.

Визначаючи навчальну мету і цілі, не слід ототожнювати ці поняття. Ціль навчання – це поняття вужче і конкретніше, ніж мета, і входить у мету як її складова. Мета, крім кінцевого результату, передбачає шлях його досягнення і способи діяльності. Мета, як правило, формулюється вчителем; учні долучаються, якщо в них сформовані відповідні навички і тема відома.

Цілевизначення – справа кожного учня залежно від рівня обізнаності з темою. Компонентами очікуваних результатів є: знаннєвий – учень називає, формулює, наводить приклади тощо; діяльнісний – учень розпізнає, розрізняє, аналізує, порівнює, планує, застосовує тощо; ціннісний – учень усвідомлює, критично ставиться, оцінює, обґрунтовує, робить висновки, висловлює судження тощо.

Разом з учнями доречно й скласти план передбачуваної роботи. Це може бути план опрацювання нової теми, план виконання практичної роботи тощо.

### **Основна частина.**

*Вивчення нового матеріалу. (Етап опрацювання (засвоєння, вивчення) нового матеріалу).*

Структурними компонентами цього етапу можуть бути: організація учнів на засвоєння знань, залучення до продуктивної пізнавальної діяльності, керування поліфункціональним спілкуванням.

Що означає засвоїти знання? Засвоєння розуміють як процес і результат навчання. Засвоєння є навчальною діяльністю, спрямованою на свідоме й міцне оволодіння знаннями, вміннями і навичками і перетворення їх в особисте надбання кожного учня. Одним із критеріїв засвоєння знань є здатність учнів переказувати матеріал своїми словами, формулювати різні визначення, пояснювати їх, наводити приклади, аргументи. Більш важливим критерієм засвоєння є готовність учнів до застосування знань на практиці як у звичайних умовах (за зразком або інструкцією), так і в ситуаціях, близьких до життєвих.

Засвоєння знань передбачає їх сприймання, усвідомлення фактів, осмислення внутрішніх зв'язків і залежностей в предметах і явищах, запам'ятання, узагальнення і систематизацію. Успішність засвоєння знань, як і будь-якої діяльності, значною мірою визначається метою і мотивами. Ці компоненти і становлять основу даного етапу уроку, де поступово розв'язуються навчально-трудові завдання (актуалізація, сприймання, усвідомлення навчального матеріалу, осмислення знань, узагальнення і систематизація як ступені до досягнення навчальної мети).

Організація учнів на засвоєння знань найбільш успішно забезпечується правильним поєднанням усного викладу з самостійною роботою учнів з підручником, наочними посібниками, презентацією.

Пізнавальна активність учнів підвищується, якщо під час опрацювання нового матеріалу учитель періодично звертається до них з запитанням або завданням. На одні з цих запитань можуть відповісти учні, на інші, складніші за змістом, відповідає сам учитель. Щоб посилити запам'ятовування, учитель фіксує увагу дітей на тих елементах, які потребують міцного засвоєння.

Основними прийомами і операціями в засвоєнні знань є аналіз і синтез, абстрагування і конкретизація, порівняння і узагальнення, застосування логічного і генетичного (історичного) підходу, моделювання і системного аналізу, розв'язання евристичних завдань і пізнавальних задач тощо. Важливо навчити учнів самостійно користуватися цими інтелектуальними вміннями, теоретичними методами і прийомами навчального пізнання.

На цьому етапі найдоцільнішою у використанні має стати інтерактивна технологія із її методами: мозковий штурм, акваріум, мозаїка, ПРЕС, змагання груп, «шість капелюхів мислення», укладання таблиць, спільний проєкт, знайди помилку та ін.

Найбільш доречними під час вивчення нового матеріалу є такі форми організації навчальної роботи учнів: фронтальна: на етапі первинного засвоєння матеріалу, під час виконання вступних вправ або спільних завдань. парна: на етапі відтворення матеріалу (спочатку матеріал обговорюють у парах, а потім озвучують). групова: на етапі відпрацювання конкретних умінь і навичок, наприклад, для вироблення спільної думки з приводу обговорюваної проблеми; також, коли матеріалу багато. індивідуальна: на етапі закріплення та формування вмінь і навичок.

*Практична робота. (Етап проведення (виконання) практичної роботи. Етап формування практичних умінь і навичок)*

Етап виконання практичної роботи може містити такі структурні компоненти:

1. *Визначення змісту практичної роботи.*
2. *Планування практичної роботи.*
3. *Виконання практичної роботи.*
4. *Оцінювання результатів практичної роботи.*

Розпочинається практична робота, як правило, із проведення вступного інструктажу, під час якого вчитель спільно з учнями визначають зміст, завдання практичної роботи, повторюють правила техніки безпеки, розробляють план виконання практичного завдання.

Самостійне виконання учнями практичної роботи здійснюється під контролем і з допомогою учителя. Учні виконують практичне завдання індивідуально, попарно, ланками, бригадами, командами – залежно від кількості комплектів необхідного обладнання та завдань та складності роботи. Учитель спостерігає за роботою учнів, старанністю і акуратністю, при необхідності допомагає, спрямовує їх діяльність у потрібне русло з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

У процесі виконання практичної роботи вчитель, в разі допущення учнями однотипових помилок, проводить поточний інструктаж.

По завершенню практичної роботи проводиться підсумковий (заклучний) інструктаж, де підводяться підсумки виконання трудового завдання, демонструються найкращі вироби, узагальнюються допущені учнями помилки.

### **Підсумкова частина.**

*Підсумок уроку і повідомлення домашнього завдання. (Рефлексивно-оцінювальний етап).*

Структурними компонентами рефлексивно-оцінювального етапу можуть бути:

1. Аналіз результатів та способів їх досягнення.
2. Стимулювання позитивної навчальної мотивації.
3. Домашнє завдання та його інструктаж.

Наприкінці уроку здійснюється рефлексія, тобто забезпечується зворотний зв'язок між процесом навчання і особистісними міркуваннями, самооцінкою, почуттями вчителя та учнів. На цьому етапі: аналізуються результати (чого я навчився на уроці?), способи їх досягнення (що робив? із чого починав? які дії здійснив? як міркував?) та почуття (що зацікавило, здивувало? у чому я змінився?); здійснюється стимулювання позитивної навчальної мотивації. Тут продуктивними методами і, прийомами можуть бути: вільне письмо, заповнення відповідних карток, ведення «папок успіху», сенкан та ін.

На заключному етапі уроку формуються організаційно-діяльнісні вміння, а саме: учні визначають, чи досягли поставлених на початку уроку цілей, рефлексують способи діяльності для їх досягнення, планують наступну корекційну діяльність, які є складниками такої ключової компетентності як «вміння вчитися».

Домашнє завдання має бути невеликими, щоб не перевантажувати учнів. Воно потрібне для відновлення забутого, удосконалення засвоєного, його застосування, узагальнення і систематизації. Домашня робота (диференційована чи спільна для всіх) залежить від рівня виконання всіх навчальних і трудових завдань на уроці. Необхідно пам'ятати, що обсяг домашніх завдань з усіх навчальних предметів повинен не перевищувати: у 5-6 класах – 2,5 год, 7-9 – 3 год.

Описані етапи структури уроку технологій не є догмою, трафаретом. Вони передбачають варіативність залежно від віку учнів, їх підготовки, змісту навчального матеріалу, методів навчання, місця проведення уроків тощо. Вони дають учителям орієнтири для творчого підходу при розробці плану (моделі) конкретного уроку. Головне, забезпечуючи реалізацію мети уроку, вчитель має усвідомити, що вона повинна бути зорієнтована на конкретний результат, тобто особистісний розвиток учня, предметним результатом мають стати його навчальні досягнення, а метапредметний результат відображається у сформованості ключових компетентностей здобувачів освіти.

У практиці роботи вчителів технологій широко застосовуються і нетрадиційні типи уроків:

- уроки у формі змагань та ігор: конкурс, турнір, КВК, рольова гра, вікторина;
- уроки у формі суспільної практики: дослідження, інтерв'ю, репортаж;
- уроки у формі публічного спілкування: прес-конференція, аукціон, дискусія, діалог, панорама, телеміст, усний журнал;
- уроки-фантазії: урок-казка, урок-сюрприз.

**Висновки.** Таким чином, методика проведення сучасного уроку технологій пов'язана з реалізацією компетентнісного та особистісно діяльнісного підходу. Відповідно змінюються цілі та структура уроку. Тому підготовка і проведення уроку технологій є творчим процесом, в якому відображатиметься сукупність професійних компетентностей вчителя технологій. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у з'ясуванні специфіки проведення нетрадиційних типів уроків технологій та визначенні чинників, що впливають на ефективність проведення сучасного уроку технологій.

#### *Література:*

1. Андрощук І. В. Інтенсифікація практичної роботи учнів засобами інструкційних карт. Трудова підготовка в рідній школі. 2015. № 2. С. 10–14.
2. Бондар С. П. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті / С. П. Бондар, Л. Л. Момот, Л. А. Липова, М. І. Головка. Рівне : Тетіс, 2013. С. 30 – 31.
3. Котелянець Н. В., Агеєва О. В., Котелянець Ю. С. Методика викладання освітньої галузі «Технології» з практикумом: навч.-метод. посібник. Харків : Основа, 2019. 198 с.
4. Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти: навч. посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 440 с.
5. Мальований Ю. І. Форми навчання в школі. Київ: Освіта, 1992. 324 с.
6. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід : навч. посібник / Бербец В. В., Дубова Н. В., Коберник О. М. [та ін.] ; за заг. ред.. О.М. Коберника, В. К. Сидоренка. Умань : КопіЦентр, 2007. 154 с.
7. Онищук В. О. Урок в сучасній школі. Київ: Рад школа, 1986. 158 с.
8. Павленко В. В., Бірук Н. П. Моделювання уроку з використанням технологічної картки. Перспективи та інновації. 2023. №7. С. 209–217.
9. Пелагейченко М. Л. Урок твоєї мрії: плануємо, мотивуємо, проводимо. Харків : Основа, 2020. 112 с.
10. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібник. Київ : вид-во А.С.К., 2004. 192 с.
11. Підласий І. П. Як підготувати ефективний урок. Київ: Педагогічна преса, 1989. 142 с.
12. Терещук А. Технологічні та методичні основи сучасного уроку трудового навчання. Трудова підготовка в закладах освіти. 2008. № 1. С.23–26.

#### *References:*

1. Androshhuk, I. V. (2015). Intensyfikacija praktichnoï roboti uchniv zasobami instrukcijsnih kart [Intensification of students' practical work by means of instructional cards]. *Trudova pidgotovka v ridnij shkoli - Labor training in the native school*, 2, 10–14 [in Ukrainian].
2. Bondar, S. P. (2013). *Perspektivni pedagogichni tehnologii v shkil'nij osviti* [Promising pedagogical technologies in school education]. Rivne : Tetis [in Ukrainian].

3. Koteljanec', N. V., Ageeva, O. V., Koteljanec', Ju. S. (2019). *Metodika викладання osvithn'oi galuzi «Tehnologii» z praktikumom [Methodology of teaching the educational branch "Technology" with a practical course]*. Harkiv : Osnova [in Ukrainian].
4. Kucherjavij, O. G. (2014). *Pedagogika: osobistisno-rozvivajalni aspekti [Pedagogy: personal and developmental aspects]*. Kiiv: Vidavnicij Dim «Slovo» [in Ukrainian].
5. Mal'ovaniy, Ju. I. (1992). *Formi navchannja v shkoli [Forms of teaching in school]*. Kiiv: Osvita [in Ukrainian].
6. Berbec, V. V., Dubova, N. V., Kobernik, O. M. (2007). *Metodika trudovogo navchannja: proektno-tehnologichnij pidhid [Methodology of labor training: project-technological approach]*. Uman' : KopiCentr [in Ukrainian].
7. Onishhuk, V. O. (1986). *Urok v suchasnij shkoli [Lesson in a modern school]*. Kiiv: Rad shkola [in Ukrainian].
8. Pavlenko, V. V., Biruk, N. P. (2023). Modeljuvannja uroku z vikoristannjam tehnologichnoi kartki [Modeling a lesson using a technological card]. *Perspektivi ta innovacii - Perspectives and innovations*, 7, 209–217 [in Ukrainian].
9. Pelagejchenko, M. L. (2020). *Urok tvoei mrii: planujemo, motivujemo, provodimo [The lesson of your dreams: we plan, motivate, conduct]*. Harkiv : Osnova [in Ukrainian].
10. Pometun, O. (2004). *Suchasnij urok. Interaktivni tehnologii navchannja [Modern lesson. Interactive learning technologies]*. Kiiv : vid-vo A.S.K. [in Ukrainian].
11. Pidlasij, I. P. (1989). *Jak pidgotuvati efektiivnij urok [How to prepare an effective lesson]*. Kiiv: Pedagogichna presa [in Ukrainian].
12. Tereshhuk, A. (2008). *Tehnologichni ta metodichni osnovi suchasnogo uroku trudovogo navchannja [Technological and methodological foundations of a modern labor training lesson]*. *Trudova pidgotovka v zakladah osviti - Labor training in educational institutions*, 1, 23–26 [in Ukrainian].